

ГРОМАДСЬКЕ
ПАРТНЕРСТВО
ЗА ПРОЗОРИ
МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ!

ЯК КОНТРОЛЮВАТИ СВОЇ ГРОШІ В МІСЦЕВОМУ БЮДЖЕТІ?

10 ПОРАД
ДЛЯ АКТИВНИХ МЕШКАНЦІВ

<http://probudget.org.ua>

- € допомога активним мешканцям щодо контролю за місцевими бюджетами;
- € актуальна інформація про бюджетні процеси на місцях;
- € проведення моніторингу місцевих бюджетів та експертна підтримка місцевої влади;
- € просування стандартів та реформ в сфері місцевих бюджетів.

Пам'ятку підготовлено в рамках ініціативи "Громадянське суспільство та ЗМІ — за прозорі місцеві бюджети!", що виконується Одеською обласною організацією "Комітету виборців України", Фондацією «Відкрите суспільство» та громадським партнерством "За прозорі місцеві бюджети!" за фінансової підтримки Європейського союзу та Посольства Фінляндії в Україні. Погляди висловлені в публікації, можуть не збігатись із офіційною позицією Європейського союзу та Посольства Фінляндії в Україні.

Європейський союз
Представництво в Україні

Посольство Фінляндії
в Україні

Одеська обласна організація
КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ

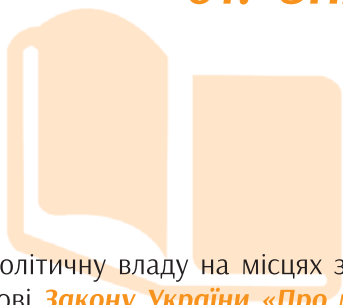

ВІДКРИТЕ СУСПІЛЬСТВО
ФУНДАЦІЯ

Гарний господар контролює свій бюджет.
Будь гарним господарем.
Контролюй свої гроші в бюджеті міста!

01. ЗНАЙ ЗАКОНОДАВСТВО!

Гарний господар знає закони.

Будь гарним господарем.

Знай, яке законодавство регулює твої гроші в місцевому бюджеті!

02

Політичну владу на місцях здійснює місцеве самоврядування на основі **Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №280/97-ВР**. Виконання рішень міських і сільських рад здійснюють їх виконкоми; обласних і районних рад - місцеві державні адміністрації, що діють на основі **Закону України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 №586-XIV**.

Законні інтереси, в тому числі і з питань бюджету, реалізуються виключно представницькими органами влади – місцевими радами, які обираються шляхом місцевих виборів (**Закон України «Про місцеві вибори» № 595-VIII від 14.04. 2015 р**).

Статті 95-98 Конституції України регламентують основи формування Державного бюджету України.

Податковий кодекс (від 02.12.2010 №2755-VI) відповідає на питання «Які є податки, які їх розміри, як та хто податки платить та збирає до бюджетів?».

Бюджетний кодекс України (від 08.07.2010 №2456-VI) відповідає на запитання «Як використовуються зібрані до бюджетів податки?».

Положення Бюджетного кодексу реалізують **Постанова ВРУ «Про основні напрямки бюджетної політики»** (Бюджетна резолюція) та **Закон «Про Державний бюджет України»**, які приймаються кожен рік.

Бюджетна резолюція окреслює основні економічні показники, на яких базується проект Держбюджету (ВВП, дефіцит бюджету, граничний державний борг тощо). Закон про Держбюджет затверджує показники його доходів і витрат (у спеціальних таблицях) і показує, яким чином вони будуть реалізовані (у текстових статтях).

На місцевому рівні цифри бюджету щорічно затверджуються **рішенням сесії місцевої ради «Про затвердження бюджету міста (села, району, області)»**.

Все актуальне законодавство можна знайти на сайті <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/a#Find>

Пошук за реквізитами

в словах тільки українські (або рос.) літери, мінімальна довжина слова 3 символи...

① Слова: ☒ в назві ☐ в тексті ☐ всюди

Про Державний бюджет України на 2016 рік

☐ або ☒ та ☐ ні

① Видавник:

① Тип документа:

① Дата прийняття:

① Номер док-та:

① Р.номер Мін'юсту:

① Інше: ☐ Наявність термінів

< Попередній Очистити **Шукати >>**

🔍 [Перейти до розширеної пошукової форми](#) | 📖 [Як користуватися пошуком](#)

Якщо хочеш знати, що буде з гривнею, як зміниться борг держави, чи буде економічне зростання або спад – тобі до Бюджетної резолюції. Якщо хочеш дізнатися, скільки та яких податків надійде до бюджету, які будуть діяти пільги, як буде забезпечена армія, як фінансуватимуться пенсії – слід звернутися до Закону про Держбюджет.

02. ЗНАЙ, ЯК ПРАЦЮЄ СИСТЕМА!

Гарний господар знає, як все влаштовано.

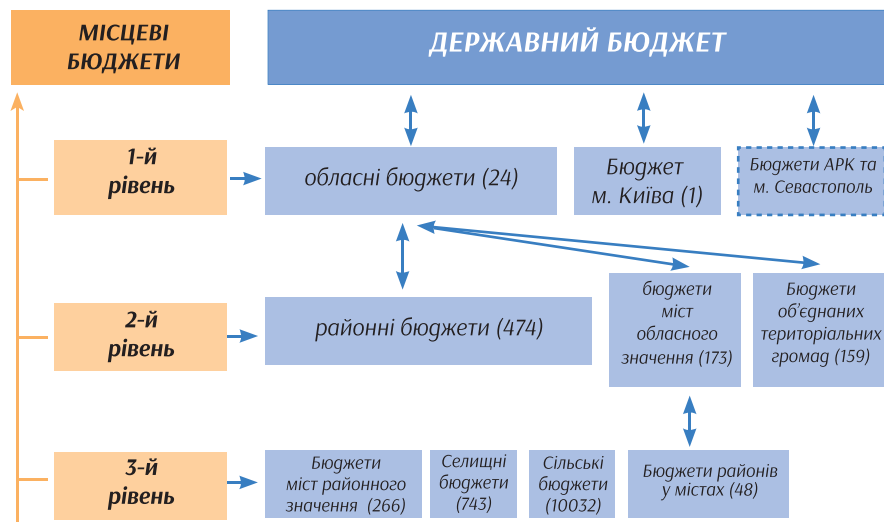
Будь гарним господарем.

Знай, як працюють твої гроші в бюджетах!

Бюджетна система України представляє собою 4-рівневу сукупність державного та місцевих бюджетів. Вона побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв.

Державний бюджет є єдиним і неподільним. Він представляє собою баланс між доходами, що їх одержує держава у вигляді податків та витратами, які вона здійснює за рахунок цих податків. У витратах плануються найбільш важливі, пов'язані з виконанням функцій самої держави – фінансування ЗСУ, Національної поліції, Національної гвардії, судів, прокуратури, органів державного управління (міністерств та відомств), дотації, субсидії тощо. Про все це можна дізнатися в Гл.5 Бюджетного кодексу України.

Сьогодні в Україні налічується **11761 місцевий бюджет** (без місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим та м. Севастополя). Місцеві бюджети впорядковано у вигляді **трирівневої підсистеми**.

Всі взаємовідносини усередині бюджетної системи повинні відбуватися в повній відповідності із її Принципами, закріпленими у Бюджетному кодексі. Найбільш важливі для громадян:

Принцип публічності та прозорості зобов'язує владу інформувати громадськість з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів.

Принцип субсидіарності вказує, що розподіл видатків ґрунтується на максимально можливому наближенні бюджетних послуг до їх безпосереднього споживача. Тобто, кошти повинні концентруватися там, де живуть люди.

Місцеві бюджети, не дивлячись на децентралізацію, продовжують знаходитись у залежності від Державного, а у реальному житті – від обласних бюджетів. За існуючої системи депутати обласної ради можуть блокувати та залишати на обласному рівні значну частину коштів, що надходять з Державного бюджету для міст та сіл. Наприклад, на початку 2016 року з Держбюджету на області надійшла стабілізаційна дотація на фінансування ПТУ, але кошти залишилися на рівні областей. А міста, де розташовані ПТУ нічого не отримали. Тільки потім з великими зусиллями вони «вибороли» лише їх частину, і змушені були зменшувати інші видатки, щоб не допустити соціальної напруги на своїх територіях.

03. ЗНАЙ ПРО ДОХОДИ ТА ВИДАТКИ!

Гарний господар знає, скільки заробляє та витрачає.

Будь гарним господарем.

Знай, які доходи та видатки є в бюджеті твого міста!

Бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади АРК, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Бюджетним періодом в Україні визначено 1 календарний рік - з 01 січня до 31 грудня. Отже, всі бюджети є річними. Вони представляють собою збалансований план обсягу зібраних податків (доходи) та напрямків, які будуть фінансуватися за їх рахунок (видатки).

Часто доходи місцевого бюджету не можуть покривати всі його видатки. Так утворюється **дефіцит бюджету** – різниця між меншими доходами та більшими видатками.

Доходи бюджету			Видатки бюджету		
Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
Дефіцит бюджету					

Власні надходження бюджетних установ включаються до спеціального фонду бюджету і поділяються на такі групи: 1) Надходження від платних послуг бюджетних установ; 2) Благодійні внески, гранти та дарунки фізичних та юридичних осіб. Але у момент надходження всі вони входять до бюджету і повинні витратитися у відповідності до закону.

Окремо слід сказати про Бюджет розвитку. Він представляє собою частину спеціального фонду і може використовуватися на капітальне будівництво, капітальну реконструкцію та капітальну модернізацію об'єктів місцевої інфраструктури.

У документальному виразі бюджет міста – це рішення сесії «Про місцевий бюджет». Воно складається з текстової частини та додатків – таблиць, у яких міститься інформація про доходи та видатки.

04. ЗНАЙ, КУДИ ЙДУТЬ ГРОШІ!

Гарний господар знає, куди витрачаються його гроші.

Будь гарним господарем.

Знай, куди йдуть гроші в місцевому бюджеті!

Програмно-цільовий бюджет складається з «цеглинок» - бюджетних програм, кожна з яких, відповідно, містить 2 складові - ресурсну та результатну. Ресурсна – це мільйони виділених гривень, а результатна – це показники, які відображають суспільні результати, ефект для громади. Вони поділяються на 4 групи – показники затрат, продукту, ефективності та якості. Саме вони дадуть Вам відповіді на питання, адже повинні публікуватися разом з витратами:

БЮДЖЕТНА ПРОГРАМА: Багатопрофільна стаціонарна медична допомога населенню «Охорона здоров'я», «Лікарні»

Мета бюджетної програми: Підвищення рівня надання медичної допомоги та збереження здоров'я населення

ЗАВДАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПРОГРАМИ: Забезпечення надання населенню дорослої вікової групи (від 18 років до останнього року життя)стаціонарної медичної допомоги

Кошторисні призначення: 1. Завдання 1 – загальний фонд XX тис. грн, спеціальний фонд – XX тис. грн, всього – XXX тис. грн.

Показники затрат: кількість установ – XX од; кількість відділень – XX од; кількість штатних одиниць, у т. ч. лікарів –xx тощо

Показники продукту: Кількість ліжок у звичайних стаціонарах; Кількість ліжок у стаціонарах денного перебування; кількість; кількість лікарських відвідувань (у поліклінічних відділеннях) кількість пролікованих хворих у стаціонарі тощо

Показники ефективності: Завантаженість ліжкового фонду; кількість ліжко-днів; середня тривалість лікування в стаціонарі одного хворого;видатки на 1 ліжко-день за гальні, в т.ч. по медикаментах (по харчуванню, по комунальних, по з/платі) тощо

Показники якості: Рівень виздоровлюваності; динаміка кількості хворих; динаміка оперативних втручань; кількість реанімованих хворих; динаміка летальності; динаміка повторної госпіталізації за однорідним показом, рівень повторної захворюваності тощо

Отримання більш детальної інформації дає відповідь на запитання: Скільки установ утримуватимуться за рахунок цих коштів? Скільки підрозділів (управлінь, відділів, шкіл, класів у них, садків, груп у них,

лікарень, ліжок у них і т.д.) функціонуватиме за ці кошти? Скільки працівників надаватиме бюджетні послуги, який їх якісний та професійний склад? Скільки жителів міста отримують бюджетні послуги за ці кошти? Який особистий, соціальний та віковий статуси цих жителів? Скільки з цієї суми витрачатиметься на харчування, медикаменти? Чи співставна бюджетна вартість з ринковими цінами на ці медикаменти та харчування? Наскільки більше жителів отримують бюджетні послуги? Наскільки якіснішими будуть ці послуги? Як зазначена витрачання зазначеної суми вплине на стан болючих соціальних проблем, що є у місті (висока захворюваність, недостатність місць в дитсадках)? тощо.

Всі результативні показники можна подивитися у бюджетному запиті (на стадії планування бюджету) та у паспорті бюджетної програми (вже після прийняття бюджету).

Оприлюднення запиту вимагається тільки для Держбюджету, а оприлюднення паспортів вимагається і для місцевих, які застосовують програмно-цільовий метод. Бюджетний кодекс вимагає запровадження ПЦМ всіма бюджетами, що перебувають у прямих взаємовідносинах з Державним вже з 2016 року (при підготовці бюджету на 2017 р.) Це означає, що за 3 тижні після прийняття бюджету міста на 2017 рік, паспорти, а отже, й показники – будуть оприлюднені. Там Ви чітко побачите, на що конкретно твої гроші. **Слідкуй за публікацією Паспортів бюджетних програм!**

Не завжди кошти бюджету витрачаються прозоро та законно. Не секрет, що у школах та дитячих садочках існує система «поборів» з батьків. Те ж саме у лікарнях та поліклініках. Посадовці, виправдовуючись тим, що це «позабюджетні кошти» не здають їх до каси установ, витрачають на свій розсуд (у кращому випадку) або взагалі присвоюють. Бюджетний кодекс (п. 9 ст.13) забороняє створювати позабюджетні фонди. Всі гроші, які надходять до працівників установи (школи, садочка, лікарні) від дітей, батьків, хворих, їх родичів - автоматично стають бюджетними. Ти маєш право вимагати документи про їх оприбуткування, отримувати прозорий звіт про їх використання, бачити всі витратні документи!

05. ЗНАЙ ПРО РЕФОРМИ!

Гарний господар знає, що відбувається навколо.

Будь гарним господарем.

Знай про реформу децентралізації!

Сьогодні ключовою зміною системи влади в Україні є її децентралізація. Засобом досягнення цих змін є реформа адміністративно-територіального устрою, яка проходить шляхом внесення змін до Конституції України (Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) №2217а від 01.07.2015).

Існуючий сьогодні багаторівневий територіальний поділ на області, райони, міста обласного та районного значення, села та селища буде змінено на **чіткий трирівневий**: регіон – район – громада (міська чи сільська, але у них буде саме така єдина ознака).

Децентралізація – це передача з центрального рівня на місцевий трьох складових, які разом є запорукою влади: повноважень, ресурсів та відповідальності. Що стосується повноважень, то центральна влада повністю передає на місця 14 базових повноважень з освіти, охорони здоров'я, культури тощо а також ряд повноважень, що раніше належали державі. У об'єднаних громадах (незалежно від їх розмірів та кількості населення) працюватимуть представництва Пенсійного фонду, служб соціального захисту, МВС, ЦНАП, Казначейства, пожежної охорони.

Виходячи з цього, а також із існуючих законопроектів, можна уявити **три етапи децентралізації**:

I ЕТАП - ДОБРОВОЛЬНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАД (2015 – [25.10].2017).

на першому етапі децентралізації вже утворилися 159 об'єднаних громад.

II ЕТАП - ЗМІНА МЕЖ РАЙОНІВ ([25.10].2017 – 01.03.2018)

утворення виконкомів + призначення префектів (Проект Закону України «Про засади та порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України», Законопроект «Про префектів»).

III ЕТАП - ПЕРЕХІД ОБЛАСТЕЙ У ФОРМАТ РЕГІОНІВ (2018 – 2020).

Передача ресурсів відбувається через окремий напрямок реформи – бюджету децентралізацію. Вона розпочалася з 2015 року, коли міста і села отримали значні кошти, які раніше йшли до Державного бюджету. Це, наприклад, 5% акцизу від роздрібної торгівлі підакцизними товарами, 100% єдиного податку, який сплачує малий бізнес, 80% екологічного податку тощо.

Всі місцеві бюджети отримали набагато більше доходів, але основний акцент робиться на підтримку бюджетів об'єднаних громад.

Бюджети об'єднаних громад, крім усього, отримують 60% ПДФО, зібраного на їх території, а також значний обсяг, так званої, інфраструктурної субвенції (цільового фінансування з Держбюджету) на розвиток об'єднаних громад, яка цілком йде до бюджету розвитку.

10

Сьогодні можна впевнено сказати, що ключовими напрямками змін, які відбулися у ході бюджетної децентралізації є збагачення місцевих бюджетів, покращення фінансування в першу чергу медицини та освіти, а також можливість вирішувати питання розвитку громади без участі «великого брата» із області чи з Києва.

Успіху реформ сьогодні загрожує великий ризик, інформаційна кампанія провалена. Люди дезорієнтовані та дезінформовані, багато хто думає що в результаті об'єднання закриють школу, клуб чи дитсадочок. Але реформа з децентралізації направлена саме на людей – вона здатна дати на місця гроші, повернути містам і селам самостійність та самоповагу.

06. ЗНАЙ, ХТО ВПЛИВАЄ НА БЮДЖЕТ!

Гарний господар знає хто ділить його гроші.

Будь гарним господарем.

Знай хто ділить твої гроші в місцевому бюджеті!

Їх називають учасниками бюджетного процесу. Відповідно до Бюджетного кодексу України, учасниками бюджетного процесу є органи та посадові особи, які наділені бюджетними повноваженнями.

1. Місцева рада формує профільні депутатські комісії, зокрема, й комісію з питань бюджету, фінансів та економічної діяльності. Ця комісія розглядає проект бюджету і погоджує його перед голосуванням на сесії. Депутати затверджують рішення про місцевий бюджет, про внесення змін до нього (протягом року), про звіт з виконання місцевого бюджету. Також вони встановлюють перелік місцевих податків та зборів, розміри та їх ставок, пільги по цих платежах.

2. Міський (сільський) голова забезпечує підготовку на розгляд ради бюджету та підписує його після прийняття, він же має право скликати бюджетні слухання. Не рідше рази на рік він звітує про роботу перед громадою на відкритій зустрічі з громадянами.

3. Виконавчі органи місцевої ради виконують два види бюджетних повноважень: власні та делеговані. А) **власні** – це складання проекту бюджету, подання його на затвердження ради, забезпечення виконання; щоквартальне подання раді звітів про хід і результати його виконання. Б) **делеговані** – це здійснення контролю за дотриманням зобов'язань по доходах та видатках, установлених державою та переданих (делегованих) до виконання на місця.

4. Місцевий фінансовий орган – це фінансовий відділ, або фінуправління, або Департамент фінансів. Всі вони є структурами виконкомів рад (у містах) або місцевих державних адміністрацій (у районах та областях). У селах вони окремо не створюються, їх функції виконує бухгалтерія сільради. Крім того, вони є територіальними підрозділами Мін-

ЯК КОНТРОЛЮВАТИ СВОЇ ГРОШІ В МІСЦЕВОМУ БЮДЖЕТІ: КАЛЕНДАР АКТИВНОГО МЕШКАНЦЯ

СТАДІЇ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ ТА БЮДЖЕТНИЙ КАЛЕНДАР

СКЛАДАННЯ ПРОЕКТУ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Травень – МФО розробляють план видатків для ГРК
Червень – МФО доводять до ГРК план видатків
Липень – ГРК подають до МФО бюджетні запити
Серпень - листопад – погоджувальні наради ГРК та МФО щодо уточнення плану видатків

РОЗГЛЯД ТА ПРИЙНЯТТЯ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

До 27 листопада – МФУ доводить ОДА та РДА обсяг дотацій та субвенцій
Грудень – погодження проекту бюджету на депутатських комісіях
До 5 грудня – оприлюднення Проекту місцевого бюджету
До 25 грудня – Місцева рада приймає місцевий бюджет
Грудень – МФО та ГРК готують розписи місцевих бюджетів

ВИКОНАННЯ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Січень – МФО затверджують розпис бюджету
За 2 тижні після прийняття – затвердження паспортів бюджетних програм,
Через 3 тижні – оприлюднення паспортів
Лютий – ОДА, РДА схвалюють прогнози бюджетів на 2 наступні роки

Протягом року:

Місцева рада уточнює бюджет
Розпорядники коштів беруть бюджетні зобов'язання та оплачують їх
Казначейство здійснює платежі згідно кошторисів

ПІДГОТОВКА ТА РОЗГЛЯД ЗВІТІВ ПРО ВИКОНАННЯ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Лютий – ОДА, РДА подають звіт до місцевих рад
До 15 (20) березня – місцеві ради публічно представляють звіт про виконання бюджету
До 1 квітня – місцеві ради затверджують річні звіти про виконання бюджетів

Гарний господар контролює свій бюджет.
Будь гарним господарем.
Контролюй свої гроші в бюджеті міста

**ГРОМАДСЬКЕ
ПАРТНЕРСТВО
ЗА ПРОЗОРИ
МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ!**

УЧАСТЬ АКТИВНИХ МЕШКАНЦІВ

Участь у бюджетних слуханнях та консультаціях з обговорення проекту бюджету після його оприлюднення

Ініціювання бюджетних слухань

Подання на конкурс проектів Бюджету участі

Запити на інформацію та пропозиції про доходи і видатки (через депутатів та громадські організації)

Подання пропозицій до проекту бюджету (через головних розпорядників).

Участь у погоджувальних нарадах.

Участь у засіданнях бюджетної комісії, де обговорюється проект рішення про місцевий бюджет

Участь у сесії місцевої ради на якій розглядалося питання прийняття місцевого бюджету

Участь у публічних заходах з обговорення оприлюдненого бюджету

Сприяння поширенню проекту бюджету «перепости», допомога в розповсюдженні друкованих джерел по проекту бюджету

Участь у роботі дорадчих органів з питань бюджету та фінансів

Участь в сесіях ради з уточнення бюджету

Участь в сесіях ради з окремих бюджетних питань

Участь в електронних консультаціях із громадянами щодо бюджетних питань

Участь в публічних експертних обговореннях

Участь у консультаціях формі зустрічі із заінтересованими сторонами, які представляють місцеві ініціативи, громадські об'єднання та/або бізнес асоціації

Вивчення та обговорення квартальних звітів про виконання бюджету

Участь у соціопитуваннях, анкетуваннях з питань місцевого бюджету

Участь та обговорення публічних звітів про виконання бюджету

Участь в сесії із затвердження річного бюджетного звіту

Участь у громадському аудиті та моніторингу доходів і видатків місцевого бюджету

Подання пропозицій щодо ефективності і результативності бюджетних програм

Співпраця зі ЗМІ у частині громадської оцінки виконання бюджету

Ініціювання Інтернет – дискусій про бюджет, «перепост» цікавої бюджетної інформації

Конструктивна співпраця з органами, що контролюють бюджет

фіну. Фіноргани здійснюють загальну організацію бюджетного процесу, документальний супровід, складають проект бюджету. Вони - головні професіонали у бюджеті.

5. Орган Державної казначейської служби (Казначейство) є своєрідним «обліковцем» місцевого бюджету. Він здійснює його обслуговування за доходами та видатками. До його функцій належить попередній контроль цільового спрямування коштів, виконання платіжних доручень, бухоблік операцій з виконання бюджету, встановлення порядку бухгалтерської звітності. У разі недостатності коштів наприклад, на виплату заробітної плати, коли податки згідно закону надходять до бюджету 5 числа, а зарплату треба платити 1-го, казначейство кредитує місцевий бюджет, надаючи йому короткострокову (не більше, ніж на 60 днів) позичку.

6. Розпорядники коштів – це установи та організації, які повністю утримуються за рахунок місцевого бюджету. Вони поділяються на головних розпорядників та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня. Крім того, існують одержувачі бюджетних коштів – комерційні підприємства та організації. Вони одержують гроші з місцевого бюджету. Наприклад, «Міськелектротранс» - отримує дотацію з міського бюджету на безкоштовне перевезення у тролейбусах пільговиків, ГО «УТОС» – на закупівлю матеріалів і т.д.

7. Громадяни та їх об'єднання є важливими та повноправними учасниками бюджетного процесу. Саме вони створюють демократичну систему «важелів та противаг», вимагаючи прозорості бюджетного процесу на всіх його стадіях. Представники бізнес-структур, громадські організації та самі громадяни повинні приймати активну участь в бюджетотворенні, впливати на рішення влади і не забувати, що вони є повноправними учасниками бюджетного процесу!

07. ЗНАЙ, ХТО КОНТРОЛЮЄ БЮДЖЕТ!

Гарний господар знає хто відповідальний за його гроші.

Будь гарним господарем.

Знай, хто, крім тебе, контролює гроші в місцевому бюджеті!

Виходячи з того, що місцевий бюджет представляє собою баланс між доходами і видатками, його контроль також представляє собою дві окремі підсистеми.

Контроль доходів місцевого бюджету здійснює місцевий фінансовий орган. Фіндепартамент співпрацює з Державною фіскальною службою (орган, який збирає податки) та Державним Казначейством (яке здійснює зарахування податків на рахунки місцевого бюджету).

Система контролю за видатками місцевих бюджетів в Україні досить розвинута. В залежності від стадій бюджетного процесу розрізняють попередній, поточний та послідуочий контроль.

Попередній контроль – це контроль за поточними операціям, тобто до проведення платежів. Ним займається Державна казначейська служба України. В умовах обмеженої кількості бюджетних ресурсів цей контроль має сприяти встановленню ефективного та раціонального способу надання суспільних послуг та споживання бюджетних ресурсів.

Поточний контроль здійснюють учасники бюджетного процесу за ієрархією: бюджетні установи контролюють головні розпорядники коштів, головних розпорядників – місцевий фінансовий орган. В процесі такого контролю необхідно встановити такі ознаки видатків: 1. Економічність (мета - оперативно попереджати збитки); 2. Ефективність (мета - попереджати неефективність господарської діяльності); 3. Законність (мета – недопущення порушень законодавства та рішень місцевих рад, прийнятих у законодавчому полі; 4. Результативність (мета – спрямувати бюджетні видатки на користь громади).

Послідуючий контроль - ревізію (аудит) фінансово-господарської діяльності бюджетних установ вже після проведення видатків, здійснює Державна фінансова інспекція. Вона встановлює: 1). Порухення бюджетного законодавства та дотримання встановлених пріоритетів; 2). Законність проведених операцій; 3). Достовірність звітності; 4). Зловживання та заходи щодо усунення порушень; 5). Необхідність притягнення винних до відповідальності.

Різниця між ревізією і аудитом полягає в тому, що при ревізії стоїть мета перевірки та покарання за порушення законодавства, а при аудиті – виявляються порушення і даються рекомендації щодо недопущення їх у майбутньому.

16

В Україні також працює **Рахункова палата** – це орган парламентського контролю. Вона діє за дорученнями ВРУ і на місцях контролює лише ті кошти, які вийшли з Держбюджету та регулярно оприлюднює у ЗМІ звіти про результати аудиту, а також розміщує іншу корисну інформацію у формі відкритих даних на офіційному веб-сайті <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>

У всіх цих контрольних підрозділів на сайтах є електронні скриньки (електронні адреси) для звернень громадян. Також можна звернутися поштою або шляхом особистого візиту (графік прийому керівництва також публікується на їх сайтах).

Незважаючи на існування розгалуженої системи бюджетного контролю, існує потреба зовнішнього громадського аудиту - тобто, моніторингу діяльності місцевої влади з боку громадськості. Звіт про проведення такого аудиту в розвинутих країнах надається разом зі звітом про виконання бюджету. Крім того, кожен свідомий мешканець повинен самостійно контролювати як і куди витрачаються гроші в місцевому бюджеті!

08. ОТРИМУЙ ТА АНАЛІЗУЙ ІНФОРМАЦІЮ!

Гарний господар завжди аналізує свій бюджет.

Будь гарним господарем.

*Отримуй та аналізуй інформацію
про твої гроші в місцевому бюджеті!*

Різноманітну інформацію про бюджет можна отримати в декількох «рибних місцях»:

- 1) Закон про Державний бюджет України через місяць з дня його опублікування Мінфін розміщує на своєму офіційному сайті: www.minfin.gov.ua. Там же можна подивитися звіти за місяць, квартал та рік, а також виконання зведеного бюджету України (таблиці, що містять зведені дані про всі бюджети).
- 2) Місячна, квартальна та річна звітність про виконання Державного бюджету України розміщується на офіційному сайті Державної казначейської служби України: treasury.gov.ua.
- 3) Проект закону про Державний бюджет України обов'язково публікується в газеті «Урядовий кур'єр» не пізніше ніж через сім днів після його подання Верховній Раді України.
- 4) Бюджетні запити, включаючи інформацію про мету, завдання та очікувані результати, розміщуються головними розпорядниками на своєму офіційному сайті не пізніше ніж через 3 дні після подання у ВРУ проекту закону про Держбюджет. Наприклад: Міністерство охорони здоров'я: www.moz.gov.ua/, Міносвіти: mon.gov.ua/, Міноборони: www.mil.gov.ua/ і т.д.
- 5) Місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування публікують інформацію про місцеві бюджети, в тому числі рішення про місцевий бюджет та квартальні звіти про їх виконання. Так, Рішення про бюджет міста Одеси на 2016 рік можна подивитися на сайті Одеської міської ради: <http://omr.gov.ua/ru/67025/> Інформація про виконання Державного та місцевих бюджетів (крім бюджетів сіл і селищ) публікується не пізніше 1 березня року, що настає за роком звіту: Держбюджету - в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр»; місцевих бюджетів - у газетах, визначених місцевими радами.

6) Паспорти бюджетних програм та звіти про їх виконання розміщуються на офіційних сайтах головних розпорядників коштів (департамент освіти (<http://don.od.ua/>), культури (www.kultura.od.ua) і т.д. у строк 3 дні з дня їх затвердження та після подання до місцевих фінансових органів.

7) Інформація про бюджет у формі відкритих даних оприлюднюється на основі Законів України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011№ 2939-VI та «Про відкритість використання публічних коштів» від 11.02.2015№ 183-VIII. В Україні працює офіційний портал публічних фінансів «Е-дата» (e-data.gov.ua). Тут можна подивитися не тільки рух коштів по кожній бюджетній установі, по місту чи селу, а й знайти інформацію про господарські договори, акти, накладні, перелік закупівель, відрядження (в т.ч. закордонні) тощо.

8) Інформація про закупівлю товарів та послуг за бюджетні кошти міститься ще на одному офіційному порталі – «Prozorro» (<https://prozorro.gov.ua/>). Тут можна подивитися відкритий моніторинг витрат, рейтинг замовників та організаторів тендерів і багато іншої цікавої інформації.

ПЛАТНИК

33720875

ОДЕРЖУВАЧ

код ЄДРПОУ одержувача

ЗА ПЕРІОД

З 04.04.2016

ПО 02.06.2016

РЕГІОН

Одеська обл

ПОШУК

Пошук коду ЄДРПОУ

РЕЗУЛЬТАТИ ПОШУКУ

Одеська обл

ПЛАТНИК	ОДЕРЖУВАЧ	ДАТА	СУМА
Департамент фінансів Одеської ОДА Код: 33720875	УК у м. Одесі/м. Одеса/41030601 Код: 38016923	06.05.2016	69 199 216.20
Департамент фінансів Одеської ОДА Код: 33720875	УК у м. Одесі/м. Одеса/41030601 Код: 38016923	06.04.2016	59 675 066.15
Департамент фінансів Одеської ОДА Код: 33720875	УК у м. Одесі/м. Одеса/41030801 Код: 38016923	30.05.2016	32 960 056.41
Департамент фінансів Одеської ОДА Код: 33720875	УК у м. Одесі/м. Одеса/41030801 Код: 38016923	26.04.2016	19 376 001.95
Департамент фінансів Одеської ОДА Код: 33720875	УК у Білгороді/Білгороді/41030601 Код: 37913781	06.04.2016	16 239 913.61
Департамент фінансів Одеської ОДА Код: 33720875	УК у м. Одесі/м. Одеса/41030801 Код: 38016923	14.04.2016	14 775 914.99

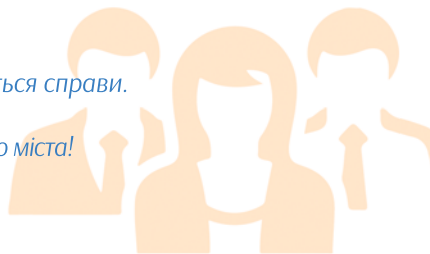
9) Інформацію про реформу з бюджетної децентралізації, про стан виконання місцевих бюджетів (у т.ч. бюджетів об'єднаних громад), можна почерпнути з таких Інтернет – джерел: сайти «Децентралізація влади»: <http://decentralization.gov.ua>, Мінрегіонбуду України: www.minregion.gov.ua, Мінфіну: www.minfin.gov.ua, АМУ: www.auc.org.ua

09. БУДЬ ТАМ, ДЕ ВИРІШУЮТЬСЯ ПИТАННЯ БЮДЖЕТУ!

Гарний господар завжди там, де вирішуються справи.

Будь гарним господарем.

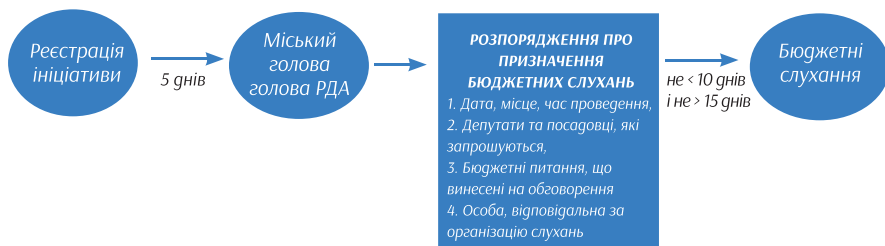
Будь там, де вирішується доля бюджету твого міста!

Ст. 28 Бюджетного кодексу зобов'язує владу забезпечити доступність інформації про бюджет. Головні розпорядники коштів міських, районних та обласних бюджетів з 2017 року здійснюватимуть їх публічне представлення не пізніше 15 березня року, що настає за звітним.

Але чи є можливість вплинути на бюджет ще на стадії його підготовки? Так! Це механізм громадських слухань з питань бюджету, або так званих бюджетних слухань.

19

Якщо протягом 5 днів з моменту реєстрації ініціативи міський голова або голова РДА не призначили слухання, право їх призначення та оголошення переходить до ініціатора. Громада не пізніше ніж за 7 днів оповіщається через ЗМІ та в інший спосіб про дату, місце і час проведення слухань, а також про питання, що винесені на обговорення, та запрошених осіб

Та не обов'язково чекати, коли влада оголосить слухання. Адже всі ми – платники податків до міського бюджету та можемо ініціювати бюджетні слухання.

Учасниками громадських слухань можуть бути усі дієздатні особи, яким виповнилося 14 років. При цьому учасники, які мають право участі у місцевих виборах і проживають або працюють на території, у межах

якої проводяться бюджетні слухання, беруть участь у цих слуханнях з правом ухвального голосу. Усі інші члени міської громади, запрошені на бюджетні слухання, можуть брати в них участь з правом дорадчого голосу.

На бюджетних слуханнях можуть обговорюватися будь-які питання: куди спрямувати більше, а куди менше грошей? Які місцеві податки та збори слід встановити, яка їх ставка? Які об'єкти слід побудувати чи відремонтувати в першу чергу? Які бюджетні установи працюють ефективно? Як оптимізувати кількість бюджетних установ? Але в більшості випадків обговорюється проект міського бюджету в цілому – які доходи, які видатки, джерела їх наповнення та напрямки використання, які пільги по місцевих податках і зборах, які цільові програми реалізуються тощо.

20

Але у будь-якому випадку процес бюджетних слухань оформлюються протоколом, а їх результати підсумовуються в резолюції, яка ставиться на пряме голосування наприкінці слухань. Протокол і резолюція обов'язково оприлюднюються (у ЗМІ, чи на офіційному веб-сайті міськради) та передаються до виконкому з метою реалізації рішень громади.

Крім бюджетних слухань, обговорити та послухати про бюджет міста можна, прийнявши участь у засіданнях бюджетної комісії міськради та у сесіях, де обговорюють бюджетні питання.

10. ВИМАГАЙ ПРЯМОЇ УЧАСТІ!

Гарний господар особисто формує свій бюджет.

Будь гарним господарем.

Вимагай прямої участі в бюджетному процесі!

Для того, щоб і в нашій державі забезпечити повну прозорість витрачання бюджетних коштів, слід у першу чергу розвивати вже згадані реформаторські напрямки: бюджетну децентралізацію, програмно-цільовий метод, бюджетні слухання, веб-портали «Е-дата» та «ProZorro».

Але всі вони є засобами опосередкованого впливу громадян на бюджет. Кожен з них здійснюється через владу - вона реєструє громадські ініціативи та призначає бюджетні слухання, затверджує показники результативності, публікує (чи не публікує) інформацію на порталах використання публічних коштів, передає (чи не передає) кошти й повноваження на місця.

Водночас, у світовій практиці існує прогресивний засіб прямого впливу громадян на бюджет вже на стадії його формування. Це так званий Бюджет участі.

Джерелом ідеї бюджету участі є запроваджений у за кордоном партисипаторний бюджет, який дає змогу звичайним людям впливати на розподіл частини бюджетних коштів саме так, як вирішать самі жителі громади.

Світова практика вказує на досвід витрачання через бюджети участі у територіальних громадах різних країн від 0,5% до 20% видатків місцевих бюджетів.

Якщо узагальнити процес учасницького бюджетування, то він виглядає наступним чином:

Встановлення граничного відсотку на один проект може відбуватися через: встановлення граничної вартості Проекту; за відсутності граничної вартості Проекту та за наявності вимоги щодо обґрунтування його економічної та соціальної доцільності (за принципом необхідності та достатності); за відсутності граничних меж вартості Проекту, але з визначенням квазіефектів Проекту (ефекту майбутніх періодів – наприклад, у проектах енергозбереження). Всі ці параметри визначаються в Положенні, яке приймається за участі громадян.

В Україну ідея учасницького бюджетування прийшла не так давно - у 2015 році в рамках українсько-польської співпраці. Перші, хто реалізував практику громадського бюджету в Україні були 3 міста: Чернігів, Черкаси та Полтава. Далі ця прогресивна практика швидко поширилася на інші міста України. Сьогодні їх біля 30.

Але навіть у випадку, коли мешканці міста та представники громадських організацій жодним чином не залучені до процесу планування бюджету, залишаються інші варіанти впливу на бюджетну політику міста. Наприклад, можна зібрати пропозиції до бюджету серед містян, їх систематизувати та у формі звернення громадян направити до міської ради. Діапазон пропозицій до бюджету може бути широкий - ремонт дороги, встановлення освітлення чи дитячого майданчику на конкретній вулиці чи дворі, організація тематичного фестивалю для туристів, проведення заходів з популяризації енергозбереження тощо. Зокрема, таким способом скористалися Аналітичний центр розвитку міста «ЗЕОН» та видання «Здолбунів Сіті», які зібрали пропозиції здолбунівчан до проекту бюджету на 2016 рік та направили їх до міської ради. Свої пропозиції мешканці міста могли залишити через електронну форму в Інтернеті, або в приміщеннях бібліотек.

СКОРОЧЕННЯ:

АРК	–	Автономна Республіка Крим
ВВП	–	Внутрішній валовий продукт
ВРУ	–	Верховна Рада України
ГО	–	Громадська організація
ГРК	–	Головні розпорядники коштів
ЗМІ	–	Засоби масової інформації
ЗСУ	–	Збройні Сили України
МВС	–	Міністерство внутрішніх справ
МФО	–	Місцеві фінансові органи
МФУ	–	Міністерство фінансів України
ОДА	–	Обласна державна адміністрація
ПТУ	–	Професійно-технічне училище
ПЦМ	–	Програмно-цільовий метод
РДА	–	Районна державна адміністрація
Утос	–	Українське товариство сліпих
ЦНАП	–	Центр надання адміністративних послуг

Протягом 2015 – 2016 років учасниками громадського партнерства «За прозорі місцеві бюджети!» вперше в Україні комплексно оцінена місцева соціально-економічна та бюджетна політика 17 українських міст. Використана методика (ІНДЕКС ПУД) налічує 173 критерії, які розділені на три групи: ПРОЗОРИСТЬ, УЧАСТЬ, ДОБРОЧЕСНІСТЬ.

З метою інформування активних мешканців про найбільш важливі аспекти місцевих бюджетів та активізації їх до громадського контролю в цій сфері, проведено інформаційно-мобілізаційну кампанію. **Одним з елементів цієї кампанії є поширення цієї пам'ятки.** Пам'ятка містить 10 практичних порад активним мешканцям як більш ефективно контролювати свої гроші в місцевому бюджеті.

Пам'ятка розповсюджується безкоштовно. Будемо щиро вдячні за відгуки, побажання, рекомендації стосовно вміщених у виданні матеріалів, які Ви можете направити поштою на адресу 65023, Україна, м. Одеса, а/с 209, або на електронну адресу odesakvu@ukr.net.

Пам'ятка підготовлена на основі чинного законодавства України станом на 01.06.2016 року. Майте на увазі, що законодавство змінюється, тому вказана інформація має рекомендаційний характер і не є офіційним тлумаченням чинного законодавства.